

Redna cena mesečno 25 Din, za inozemstvo 40 Din — nedeljska izdaja celoletno 96 Din, za inozemstvo 120 Din

Uredništvo je v Kopitarjevi ul. 6/III

SCLOVENE

Cek. račun: Ljubljana št. 10.650 in 10.349 za inzerate; Sarajevo št. 7563, Zagreb št. 39.011, Praga-Dunaj 24.797

Uprava: Kopitarjeva 6, telefon 2992

Telefoni uredništva: dnevna služba 2050 — nočna 2996, 2994 in 2050

Izhaja vsak dan zjutraj, razen ponedeljka in dneva po prazniku

Praznik varčevanja

Leta 1924 je bilo na mednarodnem hranilniškem kongresu v Milanu sklenjeno vsako leto praznovati dne 31. oktobra kot praznik varčevanja. Ta dan naj bi se delala vsepovsod propaganda za varčevanje, ki je podloga narodnega blagostanja. In v resnici se vsako leto po vsem svetu ta dan vrše predavanja, izdajajo letaki za propagando varčevanja, prireajo razstave, ki kažejo uspehe in pomen varčevanja, predvsem pa sodelujejo pri tem hranilnice in zadruga kot glavni zbiralci narodnega premoženja v obliki prihrankov. Tudi v naši državi delamo tako propagando, ki tudi že kaže svoje uspehe.

Toda za propagando varčevanja pa ni dovolj delati samo propagando, ampak je treba ustvariti tudi pogoje, da bo varčevanje v resnici pomagalo našemu gospodarstvu do blagostanja. Danes, ko sploh v zadnjih letih, so postali varčevalci zelo bojazljivi, saj so imeli v zadnjih letih slabe skušnje in je njih zaupanje v stalno vrednost zbranega kapitala v obliki prihrankov zelo padlo, čeprav se ne zavedajo, da so v prejšnjih letih stalnega padanja cen imeli od tega znatno korist, saj so na primer za isto imensko vsoto svojih vlog kupili znatno večje količine raznih predmetov kot pred leti, ko so v gospodarski dobri konjunkturi stali cene visoko. Toda reči moramo, da se po vsem svetu zopet ustvarjajo pogoji za uspešno varčevanje, kajti vsaka država uvideva, da temelji na varčevanju vse gospodarstvo, kajti brez kreditnega sistema si danes sploh ni mogoče predstavljati gospodarskega življenja. Ne moremo se vrniti nazaj v one čase, ko je vse varčevanje bilo usmerjeno v nogavice in pa v zlako, ker bi se potem vrnili v primitivne razmere, katerih si niti ne želimo nazaj, niti ne morejo pri nazaj.

Vsepovsod pa tudi pri nas skušajo ustvariti predpogoje za uspešno varčevanje, predvsem za uspešno zbiranje prihrankov v denarnih zavodih, ki te prihranke potem dajejo na razpolago državi in pa zasebnemu gospodarstvu v produktivne svrhe v obliki posojil. Ta prizadevanja imajo že veliko uspehov, je pa seveda še mnogo stvari, katere bi bilo potrebno urediti, da bi bili dani vsi predpogoji za zbiranje prihrankov, od katerih ima korist vse gospodarstvo.

V naši državi se polagoma konjunktura boljša. En sam pogled na vse naše gospodarstvo kaže, da se že pojavljajo bistveni znaki izboljšanja. Vsakdo ve, da se današnjih razmer ne da več primerjati z onimi leta 1933 in 1934, ko je bilo vse gospodarstvo na tleh. Boleče rane našega gospodarstva so bile sankcije, pa tudi nam ni uspelo dobiti za italijanski trg polnovredno nadomestilo. Sedaj pa je v veliki meri poslala važen kupec naših proizvodov Nemčija in polagoma prihaja za drugimi predmeti na vrsto tudi naš les za izvoz v Nemčijo. Z ozirom na slabe politične odnose med Nemčijo in Rusijo je pričakovati, da bo Nemčija še bolj skušala nadomestiti uvoz ruskega lesa z uvozom iz drugih držav, s katerimi ima boljše gospodarske odnose. Tu prihaja v poštev tudi naš les. Ne sliši pa se še nič o trgovini z lesom z Italijo, čeprav imamo že mesec dni nov trgovinski sporazum s to državo. V splošnem vzelo so pogoji za varčevanje, v kolikor so dani s splošno gospodarsko konjunkturo, boljši kot so bili še pred nedavnim.

Na drugi strani se polagoma pri nas razširjujo preveč vprašanja, čeprav ne v popolno zadovoljstvo vseh interesiranih. Ugodno znamenje za varčevanje je smatrati tudi zadnje 6% obligacijsko posojilo mestne občine ljubljanske, katerega je vpisalo izredno veliko število vlagateljev. Mestne hranilnice. Ko dobi mestna občina še gotovino od Državne hipotekarne banke, je pričakovati v najnižnji meri njene zopetne mobilizacije. Temu zgledu bodo morali slediti tudi drugi zavodi. To bo najbolj doprineslo k vpostavitvi zaupanja vlagateljev v denarne zavode.

Za vpostavitve zaupanja v denarne zavode kot najvažnejše zbiralec ljudskih prihrankov bo potrebno čimprej, da se uveljavijo dobra zakonodaja o poslovanju teh zavodov. Nova zakonodaja o važnih skupinah denarnih zavodov (hranilnicah in zadrugah) bo morala upoštevati, da je potrebno dati vlagateljem čim več trdnih zagotovil za varnost in likvidnost njih naložb. Seveda ne smemo tako določiti ostati samo na papirju, ampak je treba poskrbeti za njih izvrševanje. Preden pa dobimo nove tozadevne zakone, jih bo treba temeljito preučiti. To velja zlasti za hranilniški zakon, glede katerega smo že priobčili, ko je bil predlagan, svoje mnenje, ki je pokazalo, da sedanjí predlog ni zadovoljiv in da bo moral doživeti še značilne izpremembe. Marsikaj se bo moralo izpremeniti tudi v zakonskem načrtu o zadrugah. Pomisliti je treba, da moramo s temi novimi zakoni ustvariti trajno zakonodajo, katero se ne bo dalo vedno izpreminjati, kot se to dela na drugih poljih. Vpostavitve zaupanja zahteva dober hranilniški in zadrugi zakon, ki bosta morala dati osnove za daljšo vrsto let tema panogama denarnih zavodov.

Po novi ureditvi kmečke zaščite je nastala potreba, da se poskrbi za nova sredstva našim denarnim zavodom. Kajti pomisliti je treba na bodočnost kmečkega kredita, ki je bil v zadnjih letih zaradi neprestanih moratorijev uničen. Nova kmečka kredita si ni mogoče zamisliti brez ljudskih denarnih zavodov. Tem pa se da pomagati le z novimi sredstvi, da bodo na ta način oživele prejšnje vloge in se bo lahko zopet začelo dajanje posojil. Seveda pa se bodo morala nova posojila dajati na sigurno in bo morala osrednja denarna ustanova, Narodna banka, biti pripravljena, da za primer trenutnih potreb denarnega trga pomaga denarnim zavodom čimprej vzpostaviti likvidnost, za kar ni potrebno dosti žrtev, saj vidimo pri vzgledih drugih držav, da se posojila, dana v ta namen, kaj hitro vrnejo, ko je vzpostavljeno zopet normalno stanje na denarnem trgu. Zato moramo podčrtati zahtevo, ki so jo izrekli na zadnji glavni skupščini Zadrugne zveze v Ljubljani zbrani zastopniki zadrugištva, da se po sedanjí ureditvi vprašanja kmečkih dolgov čimprej pristopi k delu za nova sredstva našim ljudskim denarnim zavodom. To je zelo važen ukrep, ki bo v korist vsemu našemu gospodarstvu in bo v odlični meri pripomogel k vpostavitvi popolnega zaupanja vlagateljev in s tem dal podlago za uspešen razvoj našega gospodarstva.

Generalna ofenziva boljševizma

Svetovni kongres brezbožnikov

Protiobrambo je treba takoj organizirati

Dunaj, 30. oktobra. TG. Današnja »Reichspost« objavlja posebno brzojavno poročilo svojega varšavskega poročevalca, v katerem javlja, da je moskovsko uradno glasilo brezbožne organizacije sklicalo svetovni kongres vseh brezbožnih in svobodomiselnih združenj. Kongres bi se zbral v Moskvi dne 7. februarja 1937. Prireditveni odbor, ki se sestoji iz 29 članov, ima nalogo, da pripravi vse potrebno za udeležbo 1600 članov, ki bodo prišli iz 46 raznih držav sveta. Dnevni red kongresa je po uradnem glasilu brezbožnikov naslednji:

1. Ustanovi se osrednji urad za svetovno protiversko propagando.
2. Ustanovi se posebna mednarodna brezbožna organizacija (internacionala brezbožnikov) pod vodstvom sovjetske brezbožne organizacije.
3. Postavijo se smernice za sistematično brezbožno propagando po vsem svetu.
4. Posamezni delegati dajo referate o svojih izkušnjah v boju proti veri v posameznih državah, ki jih zastopajo.
5. Postavijo se finančne osnove za podporo brezbožnim organizacijam in njihovemu delovanju proti veri.

»Reichspost« dodaja temu poročilu naslednje opazke:

»Boljševizem je torej na vsej črti prešel v napad. Ta napad, ki velja čisto otipljivim političnim ciljem sovjetske Rusije, se bo z vso besnostjo vršel na krščanstvo in njegove ustanove. Krščanstvo je največja ovira, da boljševizem ne more doseči svojih političnih ciljev in da ne more uresničiti svojih sanj po nadvladi nad vsem svetom. Zato je čisto logično, da sedaj kliče svoje pristaše na svetovni kongres, da z njimi mobilizira vse svoje sile in jih organizira. O resnosti tega podjetja danes nihče več ne sme dvomiti. Goreče cerkve v Španiji so namreč bile istočasno tudi plamteče bakle, ki so osvetljevale razpad španske države. Čudno je, da se navzlic varnostnim klicom svetlega očeta na vse odgovorne naslove, ki vodijo usodo narodov, danes obrambne vrste krščanstva še niso zbrale. Vojna napoved mednarodne brezbožne internacionala pod vodstvom sovjetske vlade bo menda odprla oči tudi tistim, ki jih dosedaj niso marali odpreti. Ura prihaja, ko bodo morali voditelji držav odgovoriti na vprašanje: »Ali za krščansko kulturo, ali pa za njen razpad!«

Baldwin:

„Komunizem je bolj nevaren, kot pa Nemčija...“

London, 30. okt. b. Na koncu večerajšnje seje poslanske zbornice je govoril angleški ministrski predsednik Stanley Baldwin, ki je dejal, »da se Evropa nahaja v razburkanem morju in da neuspeh Zveze narodov nikakor ni olajševalna okolnost. Sistem demokracije, ki vlada v Veliki Britaniji, je zdrav, čeprav otežuje s tem naloge zunanjega ministra. Pri reševanju velikih političnih problemov je Anglija mnogo na slabšem od avtoritativnih držav. Čas, v katerem živimo, je podoben onemu času, ko so se vodile verske vojne. Nihče ni pomislil pred par leti, da se bo Evropa znašla v takšnem položaju, v kakršnem je danes. Komunizem je privabil nase velike množice fanatičnih pristašev, toda komunizem je vera z najslabšimi lastnostmi, ki so že svojočasno povzročile verske vojne v Evropi. V Angliji ni mesta ne za komunizem, ne za fašizem. Obema je pot v britanski imperij zaprt. Toda komunizem je trenutno močnejši kot pa Nemčija.«

Državni udar v Iraku

Kdo dela Angležem težave v Aziji?

Bagdad, 30. okt. c. Včeraj so vojaški krogi v Iraku izvedli državni udar. Ta državni udar je potekel brez prelivanja krvi. Vojski so zahtevali, da naj ministrski predsednik takoj odstopi. Tej zahtevi je bilo takoj ugodeno in novo vlado je sestavil Sulejman Jasim, ki je tudi prevzel notranje ministrstvo.

Danes pa je voditelj Kurdov Vekisiki izvedel nov državni udar. Nad Bagdad so priletela letala,

ki so v letakih zahtevala, da naj vlada takoj odstopi. Ker se to takoj ni zgodilo, so se letala čez dve uri vrnila in metala bombe na vladna poslopja. Vlada je takoj nato odstopila.

Kairo, 30. okt. c. Zaradi dogodkov v Iraku je vsa angleška posadka v Egiptu in Palestini v strogi pripravljenosti. Postavlja se vedno bolj vprašanje, kdo dela Angliji težave v Egiptu, v Palestini in sedaj še v Iraku.

Rdeči protisunek odbit

Španski nacionalisti prodirajo naprej

Pariz, 30. oktobra. b. Jutranji »Jour« poroča, da je Azana z nekaterimi drugimi ministri ponudil generalu vso Španijo razen Katalonije, če preneha s sovražnostmi. General Franco je to odločno odklonil in dejal, da bo po zavzetju španske prestolnice nadaljeval ofenzivo proti Kataloniji. Niti peden španske zemlje ne sme ostati v rokah rdečih voditeljev.

London, 30. oktobra. b. Posebni dopisnik »Timesa« poroča, da so vladne sile pod vodstvom samega ministrskega predsednika Larga Caballera izvedle močno ofenzivo s pomočjo svojih reorganiziranih letalskih sil. Vladnim četam se je posrečilo zavzeti nekaj važnejših postojank ter zopet vzpostaviti zvezo med Madridom, Valencijo in Alicante. Za ta uspeh se ima madridska vlada predvsem zahvaliti številnim tankom ki razpolagajo z njimi sedaj tudi madridske čete, medtem ko so s tem strašnim orožjem poprej razpolagali samo nacionalisti.

Po prvih vestih, ki so prišle semkaj o protiofenzivi belih, pa se vidi, da so vladne čete doživele zopet hude poraze, ker so svoj prodor izvršile brez enotnega načrta in so v kratkem zopet izgubile vse s težkimi žrtvami zavzete postojanke. Miličniki so pri prvem protinapadu nacionalnih sil, ki je sledil z Illesca, zapustili svoje položaje in se v neredu umaknili. Nacionalna letala so uspešno obmetavale z bombami tanke miličnikov. V protiofenzivi so bili zlasti hrabri Maročani in pa tujski legionarji.

Trije rdeči napadi - trije rdeči porazi

Havasov posebni dopisnik Jean d'Hopital tako opisuje potek rdečih ofenziv: Madridske čete so davi zarana prešle v srdit napad na desno krilo čet generala Varelle. Prvi napad madridskih čet so odbili ob sedmih. Nato je neka madridska motorizirana kolona napadla v smeri proti vasi Esquiviasu in Sesseni, da osvobodi železniško progo Madrid—Aranjuez, ki so jo nacionalisti pred tremi dnevi presekali. Tudi ta napad so nacionalisti odbili in je do 11 oddelek polkovnika Monasterija vrzel madridske čete celo z njihovih izhodnih postojank. Dognano je, da se je madridska vlada pri tem poskusu posluževala svojih najboljših in najzanesljivejših čet. Nacionalisti so zajeli 120 ujetnikov; njih zasliševanje je ugotovilo, da je bil oddelek, ki je poskušal to ofenzivo, sestavljen iz izbranih mož, zbranih na vseh frontah. Iz njihovih izpovedb se dalje vidi, da vlada med poveljniki madridskih čet velika nesložnost. Razen tega se vidi, iz njihovih izpovedb, da je med njimi mnogo tujih častnikov, ki občujejo z vojski preko tolmačev.

Po zavrnitvi tega napada so madridske čete začele srdito topniško obstreljevanje, ki so nanj nacionalisti odgovorili z isto srditostjo. Ta topniški dvoboj je bil posebno intenziven med 12 in 13.

Popoldne je prišlo še do tretjega napada madridskih čet, to pot samo s pehoto. Tudi ta napad

so nacionalisti odbili. Sovražnik je imel 250 mrtvih. Zasledovanje sovražnika se je iz strateških razlogov ustavilo po nalogu nacionalističnega vrhovnega poveljstva.

Tudi madridsko letalstvo, ki je zadnje dni umolknilo, je večerj spet oživilo. Tri velika bombna letala so napadla nacionalistične postojanke pri Illescasu in Juncosu. Nacionalistično letalstvo je pa s podporo topništva takoj stopilo v akcijo in sestrelilo eno izmed madridskih letal. Koj nato je nacionalistično letalstvo prešlo v ofenzivo.

London, 30. oktobra. b. »New Chronicle« in »Daily Chronicle« zopet poročata o novih uspehih španskih nacionalnih sil pri obleganju Madrida. »New Chronicle« prinaša obširno poročilo svojega vojnega dopisnika Weaverja z južnega bojišča, ki trdi, da je na lastne oči videl, da se v vrstah španskih nacionalnih čet uporablja veliko število italijanskih tankov, ki so pod poveljstvom italijanskih častnikov. On trdi, da ravno ti italijanski tanki in nemški trimotorni Yunkersovi bombniki predstavljajo glavne nacionalne sile. Ostala nacionalna vojska pa je opremljena z najmodernejšimi strojnimi, protiletalskimi topovi in strelivom

Ruski general poveljnik Madrida

Sevilla, 30. oktobra. AA. (Havas) Sevilijski radio priobčuje tale komunikce: V odseku Teruelu so nacionalisti zavrnili napad na Leruel. Na centralni fronti so čete madridske vlade rabile tanke ruskega izvora, vendar smo jih odbili. Pri tej priložnosti so nacionalisti zaplenili tri tanke z rusko posadko. Na cesti med Madridom in Aranjuezom na reki Jaroni se trefja napad madridskih čet ni posrečil. Obramba Madrida bo na zahtevo Caballera poverjena sovjetskim častnikom.

V pokrajini Guadalajari so nacionalisti zavrnili in pogabili v beg čete madridske vlade. Prav tako so v odseku Sequenci nacionalisti odbili hud napad madridskih čet. Predsednik madridske vlade Largo Caballero je preko neke deklice, ki je tolačila, izjavil ruskemu generalu, ki je prevzel poveljstvo čet za obrambo Madrida, da je prepričan, da bo Rusija vse storila, kar bo le mogla, da zaščiti špansko stvar. Ruski general je odgovoril, da bo njegovo delovanje učinkovito.

„Italijansko brodogje pripravljeno...“

toži rdeči španski poslanik

Pariz, 30. oktobra. b. Tukajšnji španski poslanik je snoti objavil vest, ki jo je dobil iz zanesljivega vira, o velikih pripravah italijanske vojne mornarice za odkrito intervencijo v španski meščanski vojni. Poslaništvo trdi, da pozitivno ve za priprave, ki se vršijo v trdi Gaeta, kjer se barvajo nekatere podmornice s starimi španskimi barvami. Priprave so že tako napredovale, da se pričakuje samo še povelje, da zapluje brodogje v vzhodne španske vode. Višji uradnik španskega poslaništva je izjavil predstavnikom tiska, da bo vsak poskus blokade vzhodne obale Španije s strani držav fašističnega bloka pomenil odkrit spopad s prijatelji madridske vlade, kar zna vsak trenutek povzročiti krvavo vojno. Te vesti prihajajo iz absolutno verodostojnega vira. Luka Gaeta leži 40 milj severozapadno od Napulja.

Izgredi v Parizu

Pariz, 30. okt. b. V predmestju Choisi de Roi je prišlo do hudega spopada med komunisti in pristaši bivše organizacije Ognjenih križev, ki so organizirani v socialni stranki. Slednji so imeli zborovanje, ko so jim komunisti naskakovali lokal ter zahtevali od policije, da jim pobere orožje. Policija je komunistični zahtevi ugodila, zaradi česar je prišlo do hudega pretepa. Dvesto članov, ki pripadajo bivšim Ognjenim križem, se je zaborikadralo v lokal. Komunisti so hoteli poslopje enostavno zažgati, ker niso mogli spraviti svojega nasprotnika na prosto. Položaj je bil resen, ker je bil v bližini rezervoar za bencin. V spopadih je bilo nekaj mrtvih in precej ranjenih.

Izmet İneni, predsednik turške vlade, sprejema dr. Stojadinovića in soprogo na kolodvoru v Ankari

Ameriške volitve 3. XI.

Za Roosevelta socialno revni, za Landona bogataši

Drugi notranje- in zunanje-politični dogodki so nas zaposlevali zadnje tedne, da nismo mogli posvetiti zadostne pozornosti volitvam ameriškega predsednika, ki bodo že prihodnji tork. Naj sledi nekaj najvažnejših podatkov o položaju Zedinjenih držav tik pred volitvami, da se bomo mogli pravilno orientirati, ko bomo brali o rezultatih volitev.

Dne 3. novembra, torej prihodnji tork bodo ameriški državljani poklicani na volišče, da si izberejo svoje novo zastopstvo za parlament, za eno tretjino senata in da si izvolijo predsednika republike. Istočasno pa bodo v velikem številu držav volili tudi guvernerje in druge važne državne uradnike. V glavnem lahko rečemo, da bo ameriški državljani poklicani, da z volilnim listkom v roki odda svojo sodbo ali obsodbo vsega velikega obnovevanega dela, ki bo ostalo vezano na ime dosedanjega predsednika Roosevelta pod imenom »New Deal« in da bo v volitvah izpovedal svoje mnenje, če naj se to delo nadaljuje, ali kot obsejano ustavi. Res je, da dobivajo tudi v Ameriki predsedniške volitve vedno bolj ideološki značaj. Do sedaj so bile volitve nekaj, kar zasebnika prav nič ni razburjalo, saj je bil volilni poročil več ali manj le boj med dvema političnima klikama ali k večjemu še med dvema gospodarsko izpostavljenima skupinama. Danes vhaja v volilni boj tudi svetovno nazorno vprašanje v obliki socialnih problemov, do katerih morajo politične skupine zavzeti svoje stališče, ako smejo sploh računati na to, da bodo dobile med volivci pristašev.

Danes si je v Ameriki vsako na jasnem, da ni zadosti, če se je država in posameznik v dobi gospodarske stiske briga za one nesrečnike, ki jih je gospodarska stiska vrgla ob tla. Ni zadosti. Kajti na primer brezposelnost problem še navzlic velikemu gospodarskemu dvigu in kljub temu, da je bilo samo za brezposelne v zadnjih 3 letih izdanih devet in pol milijarde dolarjev (360 milijard Din, ali 36 krat toliko kolikor znaša proračun jugoslovanske države. Op. ured.) Danes je še okroglo deset milijonov ljudi brez dela. Od lani na leto je navzlic ogromnim izdatkom, ogromnim javnim delom in izboljšanju gospodarskega položaja brezposelnost padla samo za borih 900 tisoč. To pomeni, da brezposelnost niso samo trenutna žrtev gospodarske stiske, ampak da so žrtev socialnih okoliščin in gospodarske organizacije, ki jih do sedaj v Ameriki še nikdo ni umel spremeniti. Ljudske množice zahtevajo danes od države torej več, kot pa samo politična gesla. One zahtevajo od nje socialne politike, ker teže socialne stiske občutijo na svojih lastnih ramah. Ameriški državljani se danes bori za svojo socialno varnost bolj kot za dolarje in on zahteva od države, da se za slehernega posameznika in za njegovo socialno varnost, za njegovo socialno varnost pobriga. V ameriškem volivnem boju najdemo torej v obeh nasprotujočih si taborih vse polno programatičnih točk, kjer kandidati s poudarkom obljubljajo, da se bodo brizgali za socialno dobrobit brezposelnih, za zaščito delavstva in kmetov in za obstoj srednjih stanov. Socialna vprašanja so vrgla svoje velike sence nad letošnjo volilno borbo v Ameriki, to je prva ugotovitev, ki jo je treba podčrtati.

V drugih državah se je socialno vprašanje pojavilo v zaostrenih oblikah. Nastopili so fašizmi in komunistične struje, ki hočejo po svoje na poveljujoči način steti stare oblike družbe in njenih gospodarskih ter socialnih odnosov ter tako reševati one plasti, ki so v socialnem pogledu podlegle. V Ameriki te alternative še ni. Tam veljajo še predpisi stare demokracije in niti fašističnih niti komunističnih struj se ni treba bati pri odločitvi, ki bo v tork padla. Toda tudi Ame-

rika zapušča stara liberalistična načela, na katerih je zgrajen njen kapitalizem, češ, da je treba vse mirno prepustiti toku časa, ki vse izravna. In da se naj država kot takšna ne vmešava v urejevanje socialnih odnosov. Ta doba je za Ameriko prešla. Četudi ne na fašistični ali na komunistični način se mora ameriška država na svoj avtojen način vmešati, da uredi socialne odnose. Pri Rooseveltu smo to vsa tri leta njegove vlade opazili. Njegov »demokratični« poseg v organizacijo gospodarstva in socialnih odnosov je bil šestkrat podoben najbrutalnemu odločitvam in sklepom fašističnih ali komunističnih režimov. Največja nevarnost za našo državo grozi iz tabora onih, ki ne vidijo potrebe, da se morajo dolžnosti države pri nas temeljito spremeniti, ker s tem omogočujejo komunizmu, da se objestno širi po vsej republiki,« je dejal Roosevelt v svojem govoru že dne 4. marca 1933 in je njegovo mnenje ohranilo vso svežost resnice tudi danes.

Prihodnji tork bomo videli, če so ameriški volivci še prepričani, da je bilo Rooseveltovo delo obnove, ki hoče s pomočjo od države pospešene razvoja preurediti ameriško družbo v stališče socialnih odnosov posameznih njenih stanov, ali če so prepričani, da je to delo jalovo in da je treba mimo evolucije k revolucionarnim sredstvom, ki bodo dosedanje družabne osnove zdrobila na en mah, ali pa tudi, če so se Rooseveltovi reformi, ki nalagajo velike denarne žrtve, naveličali in si želijo mirnega, usvajajočega življenja a pripombo, naj pride kar hoče.

Ameriška javnost se je začela volivne borbe s temi tremi možnostmi obilo bavila. Iz vseh poskusnih volitev, ki so jih veliki dnevniki sami na svojo pest organizirali, izhaja, da se bodo bogati ljudje in oni čez 40 let, ki bi radi, da se denarne zadeve čimprej uredijo, da bodo imeli mirno starost, odločili za kandidata Landona, ki je kandidat tiste stranke, ki se je naveličala Rooseveltovih naporov, da s žrtvami slehernega posameznika izravna socialna nesoglasja. Na drugi strani pa se bo delavstvo v kompaktni večini, nadalje nameščeno, kmetje in srednji stanoviti, ki se borijo za svojo socialno varnost, odločili za Roosevelta, ki je za razvojni prehod iz liberalnega demokracije v socialno demokratičen režim s pomočjo diktatorskih pooblastil, ki jih ljudstvo prostovoljno da vladni na razpolago.

Kandidata nastopata samo dva: Roosevelt za demokrate, Landon za republikance. Vsi napor, da se bi bila postavila še kakšna tretja kandidatura, so se izjalovili, pač pa bodo razne vmesne struje, ki je rečimo struja Townsend, ki hoče slehernemu Američanu zagotoviti pokojnino, kakor hitro stopi v 55. leto, ali struja katoliškega pridigarja duhovnika Coughlina, ki razpolaga s simpatijami milijonov svojih radioposluslancev. Socialisti so sklenili da s svojega kandidata ne postavijo. Sklep, ki je pameten sprito dejstva, da so pri volitvah leta 1932 zbrali na ime svojega kandidata Thomasa samo 800.000 glasov, število, ki bi ga sedaj niti dosegli ne. Poleg imenovanj je še precej vmesnih struj, ki bo lo sicer zmanjšale število glasov za oba kandidata, toda odločevali nikakor ne bodo.

Trenutno je položaj za Roosevelta zelo ugoden. Njegova zmaga pa ne bo tako sijajna, kot je bila leta 1932, ko je bila gospodarska stiska stranska in je ves ameriški narod zahteval odrešenika iz svojih težav. Bogataši so ga zapustili. Roosevelt je postal kandidat socialno revnih. To dejstvo bo udarilo čisto poseben pečat njegovemu poslanstvu v Ameriki, če v tork zmaga, kar je pri trenutni presoji položaja skoraj iznad vsakega dvoma.

Komunizem v Angliji

K vsakodnevni pokoljem v londonskem East-Endu

(Od našega stalnega dopisnika.)

London, v oktobru 1936

Po celim svetu opažamo novo duševno razpoloženje, ki brez dvoma predstavlja silno resen udarec proti vsemu dosedanjemu liberalnemu stališču z ozirom na državno upravo. Vsi dogodki, pri katerih je bila človeška kri samo golo sredstvo v borbi za oblast, in to na načelu razredne borbe, imajo vsi neki skupni znak, neko skupno značilno črto, to je, da gojijo in širijo mržnjo drugega proti drugemu, kot je to zapovedal rdeči razlagatelj Karla Marxa Vladimir Ilič Ulianov, alias Lenin. Toda danes nam ni treba ponavljati, koliko človeških žrtev je že zahteval ta kaotični moloh komunizma, saj nam vsem še brnijo po uspeših odmevi barbarskega uničevanja v Španiji. Toda naš namen, da danes govorimo o Španiji in da polemiziramo s tistimi, ki bi radi španske dogodke omilili iz razloga, da imajo Španci zelo vroč in nasilen temperament, ampak hočemo obrniti svojo pozornost na delovanje komunističnih agentov v Angliji.

Zgodovina komunistične propagande v Angliji se začne s tistim dnem, ko se je v kraljevi palači v Londonu pojavil prvi sovjetski veleposlanik, a ga kralji ni sprejel in mu ni hotel niti v roko seči, češ, da tega ne more, ker so predstavniki sovjetske vlade na tako zverinski način ubili njegovega sorodnika, carja Nikolaja.

Morda je takrat Sokolnikov — ki je danes s svojo ženo kot nasprotnik Stalinove politike pod ključem v Moskvi — imel posebne direktive, kako naj si nabira pristaše za rdečo Mosko, in da zaradi tega angleškemu kralju ni zameril. Znano je samo to, da je steklo zelo veliko denarja iz Moskve tudi v Anglijo, da se ustvari drugo razpoloženje. O tem se je svoje dni javno izrazil bivši sovjetski diplomat Besedovski v Parizu, ko je priznal, da je bilo čez Pariz poslanih veliko milijonov čekov, glasečih se na švicarske franko, v angleško prestolnico. S tem denarjem je smel razpolagati samo Sokolnikov kot poverjenik gospodarsko-političnega urada za inozemstvo in kot zaupnik Čeke. S tem denarjem je Sokolnikov deloval v temnih zakotjih londonskega East-Enda, kjer se zbirajo vse propalice z vsega sveta. Komunistična propaganda je bila v polnem teku za časa splošne stavke leta 1926. V strokovnem združenju Trade Union je bil Cook javen eksponent Moskve in je že takrat javno izrekel grožnje londonskemu West-Endu (bogati del Londona) in vsem londonskim cerkvam. Toda takrat sad še ni popolnoma dozorel in delovanje poslanika Sokolnikova je bilo naenkrat prekinjeno zaradi modrosti angleškega delavstva. Zaradi tega poraza je moral Sokolnikov London tudi zapustiti in veleposlaniško mesto je zasedel mnogo bolj izumirni tovariš Majski (prej Samuel Mayer), bivši agent III internacionale v Londonu. Kot Zid se je Majski zelo hitro znašel v novem položaju

in se takoj postavil na stran Stalina. S smernicami zunanjega komisarja Litvinova (prej Maks Valaha) v rokah je takoj spoznal, v čem doslej komunistična propaganda ni bila dobra in je tudi takoj preusmeril vse svoje delovanje. Štiri leta pozneje, na gospodarski konferenci v Londonu leta 1933, je bil njegov nasmehek že mnogo bolj zmagoslaven in obrazi angleških delegatov mnogo bolj zaskrbljeni.

Londonska javnost, ki se prej ni dosti zanimala za politično manevriranje raznih strank, je bila tako postavljena pred brutalno dejstvo, da se razvija komunistična propaganda na vsej črti. Od tistega trenutka naprej pa se je začela širiti fašistična organizacija sira Oswalda Mosleya, ki je bila namenjena, da se po načinu evropske obrambe tudi v Angliji organizira odpor proti komunizmu. Borba se razvija na velikih zborovanjih in v javnih diskusijah v tisku. V zadnjem času je prišlo že do zelo burnih izredov med obema taboroma. Zato smo tudi doživeli, da v trenutku, ko Majski razgraja na odboru za neumešanje v državljansko vojno v Španiji ter tako rekoč psuje njegovega predsednika, lorda Plymoutha, zunaj na ulicah tisoči in tisoči ljudi manifestirajo za Španijo ali drugače med seboj obračunavajo po ulicah East-Enda. Da je položaj postal zelo resen, najbolj dokazuje nagel preokret v pisanju angleškega tiska, ki se je pod pritiskom dogodkov zavedel nevarnosti. Manifestacije po East-Endu, ki jih spremlja krvavi izgredi in celo pokolji, so posledice rdeče propagande. Vlada se tega zaveda, ker čuti, da notranji politični položaj, ustvarjen po tej propagandi, moti tudi angleško zunanjo politiko. Borbenost dveh front se je zanesla tudi že v druga mesta, kjer se povsod delavstvo organizira samo v dveh skupinah, v fašističnih ligah sira Oswalda Mosleya in v rdečih ligah ljudske fronte.

Ne moremo trditi, da je boj med tema dvema taboroma v Angliji tako barbarski, kot je bil drugod. Vendar tudi to, kar Anglija sedaj preživlja, je za temperament njenega ljudstva že dosti značilno in silno nevarno. Majski oziroma njegov zastopnik Kagan si je drznil v eni svojih novih odborov za neumešanje zahtevati, da naj se španski nacionalisti prepuste na milost in nemilost Caballe rovim tolpam, in njegovi želji so aplaudirale delavske množice. To dejstvo je osupnilo angleško javnost, ki se ji sedaj vedno hitreje odpirajo oči in ki bo tudi v Angliji, posebno pa še v Angliji zahtevala, da se na primeren način napravi konec delovanju, ki ga je po španskem receptu zanesla v anglešk, imperij komunistična internacionala.

Don Aminato

Dunajska vremenska napoved: Nekoliko tople je, brez padavin sicer negotovo.
Zagrebska vremenska napoved: Zlasti v padnih krajih je pričakovati zboljšanja vremenskih padavin bodo polagoma prenehale, vendar pa bodo temperature precej nizke.

Komunike iz Ankare

Gospodarsko in kulturno sodelovanje med Turčijo in Jugoslavijo

Ankara, 30. oktobra, AA. Predsednik ministrskega sveta Jugoslavije in minister zunanjih zadev dr. Milan Stojadinović je imel danes opoldne dolgo konferenco s predsednikom turške vlade İsmet İnönüjem in turškim zunanjim ministrom Ruđi Arasom. Ta konferenca je bila od 14 do 19. Po tej konferenci je bil izdan naslednji komunikat:

»Nj. Ekselence dr. Milan Stojadinović, predsednik ministrskega sveta in zunanjih ministrstva kraljevine Jugoslavije je došel dne 28. oktobra v Ankaro, da obišče ministrskega predsednika İsmet İnönüja in turško vlado ter da prisostvuje svečano stitmu turškega narodnega praznika.

Ugledni šef jugoslovanske vlade se je v teku dni udeležil številnih konferenc z ministrskim predsednikom in zunanjim ministrom. Potem je bil dr. Stojadinović sprejet v daljši avdijenci pri predsedniku turške republike Kemal Atatürku, med katero sta oba državnika obeh prijateljskih in zaveznih držav naglašala skupno vzajemnost. Med drugimi konferencami je bila daljša naglašena skupnost interesov in popolna soglasnost v stališčih v vseh vprašanih. Državniki obeh držav so sklenili, da nadaljujejo politiko sodelovanja v spopolnjenju spoznavanje obeh zaveznih in prijateljskih narodov po smernicah, ki so bile določene že

ob nastanku Male zveze, s katero se obe državi popolnoma solidirizirajo in ki jih obe državi z zadovoljstvom sprejemata na znanje.

Novi trgovinski sporazum, ki sta ga podpisala gg. dr. Stojadinović in İnönü v prisotnosti zunanjega ministra Arasa ter trgovinskega ministra Bajara, vsebuje izjavo Jugoslavije in Turčije, da želita čim ožje gospodarsko zvezo obeh držav, ter sta zato sklenili tesno sodelovanje med gospodarskimi ministrstvi Jugoslavije in Turčije.

Zavedajoč se pomena naporov, ki so že bili storjeni za razvoj kulturnih odnosov med Jugoslavijo in Turčijo, so državniki obeh držav sklenili, da uresničijo stalen kontakt med seboj zaradi modalitet in zavarovanja vseh medsebojnih odnosov, ki popolnoma odgovarjajo koristim obeh držav. Kot prvi primer medsebojnega sporazuma so državniki sklenili takoj izmejavo dijakov med Jugoslavijo in Turčijo na univerzah dalje, da se organizirajo konference profesorjev univerz obeh držav in da se osnujejo katerejda jugoslovanskega in turškega jezika na fakultetah.

Obisk Nj. Ekselence dr. Stojadinovića je napravljen v Turčiji najboljši vtis, kar bo imelo za elekt utrditev prijateljskih zvez med Turčijo in Jugoslavijo.

Tri važne gospodarske vesti

Seja Narodne banke

Belgrad, 30. oktobra, AA. Danes se je vršila redna seja upravnega odbora Narodne banke. Prisostvovali so ji razen članov iz Belgrada tudi vsi člani iz države. Glavni ravnatelj banke dr. Milan Protić je podal poročilo izvršilnega odbora. Iz njega se vidi, da je stanje bančnih zadev v vsakem pogledu zadovoljivo. Prtok deviz meseca septembra je bil približno trikrat tolikšen kakor v istem mesecu lanskega leta. Značilno je tudi naraščanje posojil: v dveh mesecih so dosegla 100 milijonov dinarjev. Sploh so gospodarske razmere v državi ocenjene kot ugodne. Zlasti glede na ugodni razvoj cen poljskih pridelkov, ker je izredno velikega pomena za našo državo.

Iz poročila odbora se dalje vidi, da se je Narodna banka odzvala apelu vlade, v čl. 3 odst. 7 uredbe o likvidaciji kmetijskih dolgov z dne 25. septembra 1936 in izdala razne sklepe o denarnih zavodih, ki so delno svoj kmetijski portfelj reeskontirali pri Narodni banki. Za ta del svojega portfelja bo Narodna banka denarnim zavodom računala samo tiste obresti, ki jih bodo ti denarni zavodi sprejeli po omenjeni uredbi o likvidaciji kmetijskih dolgov, to je 3 odstotke.

Po izjavi guvernerja dr. Milana Radosavljevića in v zvezi s pravilnikom o izvajanju uredbe od 25. septembra t. l. bo Narodna banka tudi nadalje izdajala ukrepe, v kolikor bo za to le potreba, v mejah statutarnih določb o poslovanju Narodne banke. Poleg drugih tekočih zadev se na podlagi čl. 65 in 66 statuta banke izvolili za člane eskontnega odbora podružnice na Cetinju Rista Gordića, trgovca na Cetinju, in Nikolo Kneževića, trgovca na Cetinju.

Občni zbor Glavne zadružne zveze

Belgrad, 30. oktobra m. V smislu sklepa seje širšega upravnega odbora Glavne zadružne zveze bo redni občni zbor Glavne zadružne zveze v kraljevini Jugoslaviji, dne 16. decembra 1936 v Belgradu.

Naš les in Italija

Belgrad, 30. oktobra m. Nov trgovski sporazum z Italijo določa, da bo naša država za šest mesecev od 31. marca 1937 izvozila v Italijo za okoli 30 milijonov lir lesa. Tu je vračunano tudi povlečanje kontingenta za 45% od strani Italije vsled devalvacije lire. Izvoz lesa v Italijo se je že pričel, tukajšnja agencija »Jugoslovanski kurir« doznava, da se bo izvoz lesa uredil potom posebnih dovoljenj, ki jih bo izdal Zavod za pospeševanje zunanje trgovine. V tem zavodu izdelujejo poseben pravilnik za izvoz lesa v Italijo. V Zavodu za pospeševanje zunanje trgovine bodo ustanovili poseben odesk, ki bo dajal dovoljenja za izvoz lesa v Italijo.

Trgovinska pogajanja z Anglijo

Belgrad, 30. okt m. »Jugoslovanski kurir« javlja, da bo pomočnik ministra za zunanje zadeve g. Milivoj Pilić odpotoval takoj po vrtniški predsednika vlade dr. Milana Stojadinovića iz Ankare v London, kjer bo vodil trgovinska pogajanja z Anglijo.

Politično vrenje na Hrvatskem

Že nekaj časa izhaja v Zagrebu »Hrvatski dnevnik«, ki je veljal v javnosti doslej za nekako uradno glasilo mačkovega gibanja na Hrvatskem. Ta list je zlasti namenjen meščanskim slojem bivše Hrvatske seljačke stranke. Toda skrajni elementi na Hrvatskem ki menda niso zadovoljni s sedanjim vodstvom hrvatske politike, so ustanovili svoj glasilo, ki se imenuje »Hrvatska Istina«. Ta »Istina« je urejevana v duhu samih »slagerjev« ter napada vsevprej ter je od silah kulturno bojno, tako da se človeku zdi, da ni zrasla zgolj na hrvatskem selniku, čeprav v politiki zagovarja hrvatske narodne težnje. Ta list je začel hudo zdelovati dosedanje uradno glasilo »Hrvatski dnevnik« ter ga napadati. Menda zato, da bi se »Hrvatskemu dnevniku« ne bilo treba otepiti svojega nadležnega nasprotnika, je začel izhajati še en list, ki se imenuje »Hrvatski buzdovan«. Ta »Buzdovan« pa ima sedaj to nalogo, da se pretepa s »Hrvatsko Istino« ter ji v ostrem tonu odgovarja.

Te dni je v Zagrebu izšla prva številka novega radijskega glasila »Seljački dom«, ki ga izdaja dr. Vlado Maček, kjer pravi, da je »Seljački dom« po šestih letih znova začel izhajati ter bo nastopal kot edino in glavno glasilo hrvatske seljačke politike, ki bo širilo nauke rajnega Stjepana Radića. List je namenjen hrvatskim seljakom in njihovim potrebam. Z ozirom na zgoraj povedano človek šteje razume zakaj se je dr. Maček odločil znova izdati staro radijsko glasilo »Seljački dom«. V svojem uvodniku namreč piše dr. Maček, kako je pri tem očividno namiguje tudi na veliko nevarnost, katerega preči složnosti hrvatskega kmeta od preobilice drugega časopisa: »Istočas-

„Čekovne marke“

Belgrad, 20. oktobra, AA. Opaža se, da se od časa do časa kupijo tako imenovane čekovne marke, ki jih izvozniki dobivajo na račun vrednosti blaga, izvoženega v Nemčijo. To kopičenje mark je pogosto vzrok velikemu nihanju tečajev klirinške marke. — Da se ublaži to nihanje tečajev, je izšel odlok, da se za izvoz v Nemčijo sprejeti čeki ne morejo prodati preko pooblaščenih bank na borzi, če poteče rok 15 dni od dneva izdaje. V skladu s tem se tudi čeki na marke, izdani pred koncem oktobra t. l., ne morejo prodajati na borzah po 15. novembru 1936.

(Z Narodne banke kraljevine Jugoslavije, dne 30. oktobra 1936.)

„Klirinške lire“

Belgrad, 30. oktobra, AA. Finančni minister je odredil:

1. da od zneska klirinških lir, ki jih je Narodna banka kupila na račun finančnega ministarstva, lahko neposredno ali pa po pooblaščenih ustanovah, prodaja potrovalcem večji znesek od tistega, ki ga dovoljuje čl. 4 pravilnika o ureditvi deviznega in valutnega prometa.

2. da te lire za izletnike lahko Narodna banka prodaja po tečaju, ki bo približno ustrežal tečaju »tursko-prometne lire« v tujini, in

3. da potniki, ki potujejo v Italijo, in tisti, ki samo tranzitno potovali v Italijo, lahko za svoje izdatke kupijo izključno samo klirinške lire pri Narodni banki ali pri ustanovah, ki so za to posebej pooblašene.

no pa so zahajale med ljudstvo, zlasti med kmeti, knjige, brošure in listi, ki so složnim hrvatskim vrata več škodovala kakor pa koristile. Takih knjig, brošur in časopisov je še danes vse polno. Zato prihaja danes »Seljački dom«, ki bo nadaljeval svoje delovanje med hrvatskim narodom, zlasti pa med hrvatskim kmetom.

V Zagrebu je z datumom 1. novembra izšla prva številka glasila bivših samostojnih demokratov, ki so se zbirali okoli rajnega Sv. Pribičevića in kateri so sedaj izvolili za svojega voditelja njegovega brata Adama Pribičevića. List bo nadaljevaljevanje nekdanje Pribičevićeve »Riječi« ter se imenuje »Nova Riječ«. List v uvodu navaja, da ni organ nobene stranke. »Ne zato, kakor bi strank ne upoštevali. Brez strank ni političnega življenja, ni demokracije. Toda mi živimo v časih, ko bi nas v gledanju in obravnavanju sodobnih vprašanj mogoče obroč stranke ovirali, dobro misleče pa odbijati od našega prizadevanja...«

List »Nova Riječ« se v polemiki mnogo ukvarja z g. Jurijem Demetrovičem, hrvatskim prijateljem dr. Kramera v JNS, kateri je tudi pred kratkim začel izdajati v Zagrebu svoj list. Demetrovičev glasilo pa se imenuje »Jugoslovanske Novine«. Ta list je prav za prav glasilo hrvatskega dela JNS.

Kakor je taka nenadna povodenj časopisov na eni strani dokaz več, da so vendarle nastopili taki časi, ko lahko vsakdo pove svoje mnenje in zagovarja svoj misel, češar že celih 6 let nismo bili javni, je pa na drugi strani tak naval novih listov vendar tudi pojav, ki kaže, kako silno so tudi na Hrvatskem na znotraj ljudje miselno razdvojeni in razcepljeni. In to je z ozirom na potrebo bratskega sporazuma gotovo škodljiva okoliščina.

Železniška nesreča Štiri smrtno žrtve

Banjaluka, 30. oktobra, b. V bližini postaje Drvar se je zgodila sinoči huda železniška nesreča, ki je zahtevala štiri žrtve. Zaradi nevihte in dežja je postalo zemljišče zelo razmočeno, v nekaterih krajih pa je zapadel tudi sneg. Po prvih vestih, ki so prišlele iz Drvarja, je odpeljal tvorin vlak SIPAda ob navadnem času vjeok natovoren z drvmi iz postaje Oštrli proti Drvarju. Ko je prišla kompozicija do neke strmine v bližini Drvarja, je vlak iztril in se zrušil v globino. Pri tem so našli smrt Franjo Šarić, Ilija Pakar, Ilija Bilić in Aleksander Podić. O hudi nesreči je bila obveščena uprava SIPAda.

Znižane vozne

Polovična vozna cena na državnih železnicah je nadalje dovoljena članom skavtske zveze kraljevine Jugoslavije, ki se udeležijo skupščin te zveze od 12. do 17. novembra v Ljubljani. Popusti veljajo od 10. do 20. novembra.

Osebnosti

Belgrad, 30. oktobra m. Odlikovana sta bila z redom sv. Save 3 stopnje Anton Mrkvić, predsednik zdravstvene zadruge v Ponikvah z redom jugoslovanske krone 4 stopnje pa dr. Josip Hebein, primarij splošne državne bolnišnice v Ljubljani.

Belgrad, 30. oktobra m. Predstavljena sta po službeni potrebi Gašper Markić, podpoverjenik finančne kontrole, iz glavnega oddelka v Pivlju v glavni oddelku v Dolnji Logatci ter Leopold Konrad, podpoverjenik finančne kontrole glavnega finančnega oddelka v Dolnjem Logatcu, v glavni finančni oddelku v Pivlju.